

Innspill til høring om NOU 2022:6 Nett i tide – om utvikling av strømmettet

Energi Norge viser til Olje- og energidepartementet sin invitasjon av 14.06.22 om høringsinnspill til NOU 2022:6 Nett i tide – om utvikling av strømmettet.

Strømnettutvalgets rapport har en rekke gode forslag til tiltak som kan bidra til enklere konsesjonsprosesser, reduserte ledetider og bedre utnyttelsen av dagens nett. Samtidig savner vi tiltak som virkelig vil monne når det gjelder å redusere ledetider i det regionale distribusjonsnettet.

Vi har et stort etterslep på tilknytning av bl.a. ny industri, produksjon samt elektrifisering av transportsektoren. Nettselskap over hele landet sier daglig nei til å knytte til nye kunder, det er fullt i nettet. Dersom vi skal ha mulighet til å nå klimamålene er det helt nødvendig å redusere køen av industri som ønsker å bidra til det grønne skiftet og økt verdiskaping i Norge. LO og NHOs industriplattform synliggjør et behov for nye 30-50 TWh mer kraft som må transporteres frem til kundene. Vi trenger et helt annet taktskifte når det gjelder nettutvikling enn vi har i dag, og det er behov for virkemidler utover de tiltak som foreslås i NOU-en.

Oppsummert de viktigste tiltak fra NOU-en

- Videreutvikle "fast-track", dvs. en raskere saksbehandlingstid for saker med små virkninger for miljø og samfunn
- NVE og OED må få økt saksbehandlerkapasitet
- Økt digitalisering og økt digital samhandling mellom aktører i kraftsystemet

Energi Norges viktigste forslag til tiltak som ikke foreslås i NOU-en

- Flere regionalnettkonsesjoner bør behandles etter den enklere saksgang A, øke grensen fra 15 km til eksempelvis 50 km
- Etablere hjemmel for nettselskapene til å ta tilbake ubenyttede kapasitetsrettigheter hos slutt kunder
- Vurdere videreutvikling av den økonomiske regulering i tråd med samfunnets behov, RME må gis tilstrekkelig ressurser

www.energinorge.no

Postboks
7184 Majorstuen, 0307 Oslo

Besøksadresse
Middelthuns gate 27, 0307 Oslo

Telefon
(+47) 23 08 89 00

E-post
post@energinorge.no

Oppsummert følger Energi Norge sine øvrige kommentarer og vurderinger:

- Ledetider i konsesjonsprosessen må ned. Viktige tiltak for å realisere dette er bl.a.:
 - Økt bruk av betingede anleggskonsesjoner.
 - Muligheten for bruk av delkonsesjoner må gjøre mer kjent bransjen.
 - Stimulere til å bygge nett i forkant, for eksempel gjennom SIVA
- Eksisterende nett må utnyttes bedre. Viktige tiltak er bl.a.:
 - En revurdering av hva som er driftsmessig forsvarlig. Dersom det er mulig å redusere noe på kravene i driftspolicyen, spesielt på transmisjonsnetts nivå, kan mye nettkapasitet frigjøres.
 - Større utnyttelse av fleksibilitetsressurser som alternativ til nettinvesteringer.
 - Tilknytning på vilkår bør operasjonaliseres og utvikles i retning av et mer standardisert produkt.
 - Etablere muligheter for nettselskapene å ta tilbake ubenyttede kapasitetsrettigheter hos sluttkunder.
- Tydeligere kriterier for tildeling av kapasitet- etablering av en bedre køordning.
- Anleggsbidragsordningen bør forenkles.

Nedenfor følger en utdypning av Energi Norge sine vurderinger og kommentarer knyttet til de ulike tiltakene:

1. Reduksjon av ledetider i konsesjonsprosessen

«Fast track» må videreutvikles

NOU-en viser til at det i dag er en betydelig differensiering av konsesjonsprosessene for ulike typer nettiltak, både gjennom lovverket og i forvaltningens praksis, og mener det ikke er behov for ytterligere formalisering av differensierte prosesser. Utvalget foreslår likevel at NVE videreutvikler en "fast track", dvs. et raskere løp for behandling av saker med små virkninger for miljø og samfunn. Energi Norge støtter dette.

Tilbakemeldinger fra nettselskapene er at det per i dag ikke finnes en enhetlig definert "fast track" prosess. Dagens praksis er at det åpnes opp for en forenklet konsesjonsprosess basert på individuell vurdering fra NVE når saken er tatt til behandling, dvs. at saken fortsatt inngår i kø for tildeling av saksbehandler. Det er således for konsesjonssøker ikke forutsigbart om saken får forenklet behandling eller ikke. Energi Norge mener derfor at det bør gis klarere kriterier for hvilke saker som kan behandles i "fast track" samt med klare tidsfrister for NVEs behandling.

For de sakene som innfrir kravene til å inngå i en "fast track" prosess, er det nødvendig at det utvikles tydelige krav for hva som må være utredet og klarert før saken sendes til NVE for en "fast track" behandling. Flere nettselskap peker på følgende som kan inngå som krav som må være utredet:

- Det bør blant annet være krav om at nødvendige privatrettslige forhold, f.eks. avtaler om bruk av grunn, er inngått på forhånd, eventuelt at tiltaket ikke krever erverv av ny grunn eller nye rettigheter.

- For tiltak hvor høyspenningsmaster skal flyttes, oppføres eller bygg utvides eller bygges nye innenfor eksisterende stasjonsgjerde, må nabovarsel være sendt og ingen negative merknader være mottatt.
- Videre bør forhåndsuttalelse være innhentet fra både kommunen, Statsforvalteren og Fylkeskommunen, og ingen av uttalelsene kan inneholde merknader som tilsier en bredere behandling eller at tiltaket kan være i konflikt med andre samfunnsinteresser.
- Dersom en eller flere av forhåndsuttalelsene peker på en annen (sektor)myndighet som planen også burde vært forelagt for, må forhåndsuttalelse også fra denne foreligge før innsendelse av søknaden.
- Tiltakets utstrekning og utforming må være av en slik art at det fremstår som utvilsomt at ingen ytterligere interesser vil berøres.

Tydelige kriterier for hva som må være klarert før konsesjonssøknaden sendes vil medføre en raskere saksbehandling hos NVE. At konsesjonssøknader kan behandle raskt dersom de er godt forberedt, begrunnet og nødvendige aktører er involvert, kan også gi nettselskapene enda større insentiver til bedre forarbeid.

Økt bruk av rammekonsesjoner – terskel for søknadsplikt bør heves

Energi Norge mener at terskelen for hva som omfattes av søknadsplikt bør heves. Dette vil bidra til færre saker til NVE og Statnett og dermed økt effektivitet i saksbehandlingen og kortere ledetider. Enkelte nettselskap påpeker at meldingsgrensen til Statnett kan heves fra 1MW til 3MW. Her nevnes at det kan være behov for retningslinjer hva som skal være grunnlag for effekten (makseffekt eller snitt over en time for eksempel for ferger). Et annet tiltak er å heve innslagspunktet for konsesjonspliktige anlegg for tiltak i nettselskapenes transformatorstasjoner og produksjonsanlegg. Eksempelvis bør det åpnes for ny- eller tilbygg på inntil 100 m², slik at bl.a. en ekstra transformator kan installeres uten at det må søkes om konsesjon.

Flere regionalnettkonsesjoner bør behandles etter den enklere saksgang A

I dag blir konsesjoner for nettiltak i regionalt distribusjonsnett behandlet etter saksgang A alternativt saksgang B. Alle nye eller fornyede nettanlegg på minst 132 kV med lengde over 15 km behandles etter saksgang B, noe som innebærer at tiltaket må ha melding hvor tiltakshaver må legge frem forslag om konsekvensutredningsprogram som skal til høring. Energi Norge mener at det bør åpnes opp for at flere regionalnettsprosjekter bør behandles etter den enklere saksgang A. Vi mener at grensen for saksgang B bør heves fra 15 km.

Hvis saken behandles etter saksgang A i stedet for B, kan nettselskapene, i stedet for en konsekvensutredning, gjennomføre en forhåndshøring hvor de får innspill fra relevante aktører på planene de har for konsekvensutredninger. Dokumentasjon på den tidlige høringsprosessen legges ved konsesjonssøknaden. En slik endring vil medføre redusert arbeidsmengde i saksbehandlingen hos NVE og nettselskapene. Videre mener Energi Norge at MTA¹- planer kan fjernes eller forenkles og innarbeides i konsesjonsprosessen.

Statnetts områdeplaner kan bli et godt verktøy for kartlegging og koordinering

Energi Norge er enig med utvalget i at det er positivt at Statnett har ambisjoner om en mer helhetlig planlegging gjennom arbeidet med områdeplaner. Områdeplanene kan bli et godt verktøy for å se behovet i en hel region under ett og legge koordinerte planer for nettutvikling og driftstiltak på tvers

¹ MTA = Miljø, transport og anleggsplan

av nettselskap og -nivå. Statnett planlegger å utarbeide 10 områdeplaner, og er i gang i flere av områdene. De har vært tydelige på at første versjon er en "0,9-versjon" og at prosessene og planene må videreutvikles når områdeplanene skal oppdateres. Energi Norge er positive til arbeidet med områdeplanene, og mener det må ses i sammenheng med digital KSU, oppdatering av forskrift av energiutredninger og utvikling av konsesjonsprosessen. Dette for å unngå dobbeltarbeid, og også for å sikre en god og ryddig dialog med eksterne interessenter/kunder.

Økt bruk av betingede anleggskonsesjoner

Betinget anleggskonsesjon kan, sett fra kundene, redusere konsesjonstiden betydelig. Ordningen åpner for nettselskapet kan utrede og søke konsesjon for et gitt anlegg i ett gitt område – uten at det er tegnet avtale med en eller flere kunder, eller at det per da ikke er et tilstrekkelig antall kunder som ber om strøm, noe som gjør den samfunnsøkonomiske lønnsomheten usikker eller negativ. Det kan for eksempel gis vilkår om at anlegget ikke bygges før det er tegnet avtale med 50% av anleggets kapasitet, som eksempelvis er vanlig ved utbygging av boligblokker. Sett fra en kunde kan da anlegget stå ferdig på 1/3 av tiden hvis planlegging er gjennomført og konsesjon gitt, gitt ett anlegg som normalt tar seks år å etablere (to år planlegging, to år med konsesjonsbehandling og to år å bygge). Normalt vil også kunden trenge 2-3 år på å bygge eget anlegg/fabrikk. Energi Norge er derfor positiv til at dette utredes videre blant annet hvilke vilkår som må stilles.

Delkonsesjoner på stasjoner

Flere nettselskap peker på at for større tiltak der konsesjonssøknad omfatter både linje og transformatorstasjon, vil en delkonsesjon på stasjon gitt *før* konsesjon på linje/kabel kunne bidra til å redusere ledetiden. Fordelen med at det gis delkonsesjon på stasjon først er at nettselskapene da blir i stand til å starte prosessen med anskaffelser, der spesielt transformatorer har lang leveringstid. Samtidig kan en slik delkonsesjon oppfattes som en forhåndsgodkjenning også av linje/kabel. Forhold som reduserer denne faren, er at alternativene for plassering av stasjon i de fleste tilfeller er få/begrenset (da plassering krever tilgang på tomt). I tillegg er stasjonsplassering ofte mindre kontroversielt enn linjetrase. Energi Norge kjenner til at NVE har godkjent slike delkonsesjoner sommeren 2022. Vi er positive til NVE praksis på dette området og mener at muligheten for delkonsesjoner bør gjøres mer kjent i bransjen.

Økt saksbehandlerkapasitet hos konsesjonsmyndighetene

I dag opplever nettselskaper at konsesjonssøknader kan bli liggende i 7-8 måneder før søknaden blir tildelt saksbehandler. Energi Norge mener at Strømnettutvalget forslag om økt saksbehandler kapasitet hos NVE og OED er et særs viktig tiltak som kan redusere saksbehandlingstidene betraktelig. Energi Norge mener det er viktig at konsesjonsbehandling av produksjonsanlegg også får ytterligere ressurser da det er stort behov for både nytt nett og ny kraftproduksjon for å virkeliggjøre det grønne skifte.

I forbindelse med økt saksbehandlerkapasitet er det naturlig å vurdere hvordan dagens prosesser kan gjennomføres raskere. Energi Norge støtter utvalgets anbefaling om at en innføring av tidsfrister for delprosesser i saksbehandlingen sammen med omforente fremdriftsplaner med søker, kan gi en bedre fremdrift og mer kontinuerlige prosesser. Eksempler på dette kan være frister for tildeling av saksbehandler hos myndighetene på to uker, og frist for å fastsette utredningsprogram på seks måneder, inkludert høring. Vi støtter også utvalgets anbefaling om at det kan settes frister for nettselskapene til å svare på eventuelle spørsmål fra konsesjonsmyndighetene på eksempelvis en til tre måneder avhengig av oppgavens omfang.

2. Bedre utnyttelse av eksisterende nett

Vurdering av driftspolicy

Utvalget anbefaler å utnytte dagens nett bedre gjennom blant annet vurdering av driftspolicy. De har omtalt Statnetts driftspolicy og peker på at Statnett i perioder bør ta noe høyere risiko enn det i dagens driftspolicy legger til grunn. Videre peker utvalget på at driftspolicyen bør ha en risikobasert tilnærming, der både sannsynlighet og konsekvens vurderes.

Energi Norge støtter tiltak for å utnytte dagens nett bedre, og dermed utvalgets anbefaling. Driftspolicyen ligger til grunn ved vurdering av om nye tilknytninger er driftsmessig forsvarlig. Ved å ta høyere risiko enn det driftspolicyen legger til grunn, vil Statnett kunne tillate flere tilknytninger enn de gjør i dag. Som utvalget peker på, vil risikoeksponeringen synliggjøres bedre dersom driftspolicyen legger til grunn en mer risikobasert tilnærming hvor også sannsynlighet for hendelser blir vurdert. Ved hendelser som har lav sannsynlighet, mener Energi Norge at Statnett i større grad bør tillate N-0-drift selv om utfallet (konsekvensen) blir høyere enn det dagens driftspolicy tillater.

Energi Norge er kjent med at Statnett er i ferd med å justere på vurderingskriteriene for hva som er driftsmessig forsvarlig, og at de vil vurdere mulighet for radielle drifter i større grad. Dette øker sannsynligheten for at feil vil føre til avbrudd (N-0-drift), og vil innebære at både Statnett og nettselskapene på lavere nettnivå får økt KILE-eksponering. Samtidig vil det føre til at mer nytt forbruk blir vurdert som driftsmessig forsvarlig å knytte til nettet. Energi Norge er positive til Statnetts nye tilnærming, men mener også det bør vurderes å justere på KILE-ordningen slik at nettselskapene ikke straffes for mye for å tilby tidligere tilknytning enn de ellers ville gjort.

Mer bruk av fleksibilitet, alternativ til nettutbygging

Bedre utnyttelse av fleksibilitetsressurser kan gjøre det mulig å øke utnyttelsesgraden av eksisterende strømnnett. Energi Norge støtter utvalgets vurdering om at det er viktig å utnytte fleksibilitet i større grad, og at et mer digitalisert nettsystem vil åpne muligheter for bruk av mer og flere fleksible løsninger.

I NOU-en pekes det på at det er for svake insentiver til å gjøre andre tiltak enn nettinvesteringer. Energi Norge mener at det er uheldig at nettselskapene blir straffet for økte driftskostnader når de bruker virkemidler som utnytter nettet bedre. Reguleringen burde belønne bedre utnyttelse av nettet slik at for eksempel fleksibilitet kan velges foran investeringer der det er hensiktsmessig.

Det er viktig at kundene får sin del av verdien deres fleksibilitet har for driften av systemet og markedet. Energi Norge og Cineldi gjennomførte i 2021 en mulighetsstudie av bruk av fleksibilitet i nettselskapet. Her ble det konkludert med at det største potensialet for fleksibilitet på kort sikt er å benytte fleksibilitet gjennom avtaler om utkoblbar tariff og tilknytning av nytt forbruk på vilkår. På lenger sikt mener Energi Norge det vil være viktig å få på plass et marked for fleksibilitet for å sikre en optimal utnyttelse av de fleksible ressursene.

Det bygges for tiden mye kompetanse ved uttesting av hvordan anskaffelse og bruk av fleksibilitet kan fungere i praksis, og flere pilotprosjekter er utført. Energi Norge mener at det må gjennomføres flere pilotprosjekter. Samtidig er det viktig at vellykkede løsninger fra tidligere prosjekter tas i bruk i større omfang.

Energi Norge mener at digital samhandling mellom nettselskapene er en forutsetning for at fleksibilitet hos sluttforbrukerne kan utnyttes i stort monn. En felles standardisering mellom nettselskapene må prioriteres. Informasjon må utveksles problemfritt mellom systemoperatør, nettselskaper og produsent. Store kostnadsbesparelser vil kunne realiseres med en felles standard. DIGIN er etablert som en felles arena for digital samhandling mellom aktørene i kraftsystemet, og bør brukes for å utvikle felles standarder.

Tilknytning på vilkår

Energi Norge mener at ordningen tilknytning på vilkår (om utkobling eller reduksjon for forbruk eller produksjon) legger til rette for en bedre utnyttelse av eksisterende nett. Fordelen er at kunder kan bli tilknyttet nettet tidligere enn hvis de måtte vente til etter at nettinvesteringer blir gjennomført. I tillegg slipper kunden å betale anleggsbidrag.

Ordningen med tilknytning på vilkår er relativt ny, og det kunne vært hensiktsmessig med en operasjonalisering av ordningen og at den utvikles i retning av et mer standardisert produkt. Et slikt arbeid kan utføres gjennom et samarbeid mellom nettselskapene og Statnett. Aktuelle problemstillinger er bl.a. definisjon av vilkår samt ansvarfordeling mellom nettselskapene vedrørende overvåkning og oppfølging av en inngått avtale. I denne sammenheng mener Energi Norge at Statnett bør intensivere arbeidet med automatiske systemvern, slik at dette virkemiddelet kan tas i bruk ved tilknytning på vilkår. Dette vil også kunne ha stor positiv effekt for hvor mye overføringskapasitet som kan gjøres tilgjengelig for markedet.

Utvalget mener det er en svakhet ved dagens ordning at kun de nye kundenes villighet til å kobles ut avdekkes, selv om eksisterende kunder vil kunne ha en lavere avbruddskostnad enn den nye kunden. Utvalget viser i den sammenheng til at i et fungerende marked for fleksibilitet vil også de eksisterende kunders villighet til å kobles ut bli synliggjort, og en mer effektiv løsning på beskrankningen kunne bli realisert. Utvalget anbefaler at departementet utreder bruk av vilkår om utkobling eller redusert forsyning også for eksisterende kunder. Energi Norge synes problemstillingen er interessant, og ser at flere kunder kunne tilknyttes nett, hvis noen av eksisterende kunder kunne gå over til tilknytning på vilkår. Trolig må det gis insentiver for at kundene skal gå inn på en slik løsning. Fremover vil en videre utvikling av dagens UKT-ordning, hvor eksisterende kunder som ønsker å tilby fleksibilitet får betalt av nettselskapet i form av lavere tariff, mot mer markedsbaserte løsninger kunne gi sterkere insentiver til fleksibilitet.

Muligheter for å frigjøre ubenyttet kapasitet

Insentivregulering - abonnert effekt i regional og transmisjonsnett

Energi Norge har spilt inn til Strømnettutvalgets arbeid at ubenyttede kapasitetsrettigheter er en utfordring i forhold til tapte muligheter for næringslivet og unødige nettinvesteringer. Energi Norge har derfor foreslått at nettselskapene skulle få mulighet til å ta tilbake ubenyttede kapasitetsrettigheter og at det burde utarbeides kriterier for dette. Vi kan ikke se at Strømnettutvalget har fulgt opp dette forslaget direkte.

Strømnettutvalget anerkjenner imidlertid at det i en tid med knapphet på kapasitet, ikke er hensiktsmessig at kunder sitter på ubenyttede kapasitetsrettigheter gratis. Strømnettutvalget anbefaler derfor at det innføres et prissignal for kunder i regional og transmisjonsnett som synliggjør at en rett til å ta ut en gitt kapasitet har en verdi. Utvalget foreslår at dette gjøres ved at

dagens effektledd i regional- og transmisjonsnettet basert på målt effekt omgjøres til en kombinasjon av målt effekt og abonnert effekt.

Energi Norge er positive til at det innføres et virkemiddel som gjør at det ikke blir gratis for kunder i regional og transmisjonsnettet å sitte på ubenyttede kapasitetsrettigheter. Vi er således positive til abonnert effekt som ide, da formålet er å gi incentiver til at rettighetshavere gir fra seg ubenyttet kapasitet. Samtidig er vi usikre på om en ordning med abonnert effekt vil gi tilstrekkelige insentiver til at ubenyttede kapasitet faktisk blir frigjort. Dette kan være avhengig av kundens verdsetting av og betalingssevne til å beholde ubenyttet kapasitet. Videre vil det også være avhengig av hvordan ordningen konkret utformes. Vi mener at ordningen om abonnert effekt bør utredes videre og at det kan vurderes om enkelte pilotprosjekter bør igangsettes.

Strømnettutvalget har begrenset sitt forslag om abonnert effekt til å omfatte kunder i regional- og transmisjonsnettet. Energi Norge mener at ordningen bør vurderes å gjelde for større kunder i høyspent distribusjonsnett. Etter forskriftsendringen fra 1. juli 2022 har antall kunder på effekttarif på dette nettnivået blitt betydelig redusert, noe som gjør det hensiktsmessig, også rent administrativt, at disse omfattes av forslaget.

Energi Norge legger til grunn at forslaget om abonnert effekt kun gjelder sluttkunder, og dermed ikke nettselskaper som er tilknyttet transmisjons- eller regionalnettet. Hvis forslaget blir gjeldende for nettselskap, og disse må abonnere på effekt fra overliggende nett, ville dette rokke ved gjeldende regulering og praksis for leveringsplikt hvor sluttkunden har rett til å utnytte kapasiteten de har bestilt ved tilknytning og betaler for gjennom nettleien

Direkteregulering for å trekke tilbake ubenyttet kapasitet

Det er usikkert hvor godt kundene vil respondere på en eventuell abonnert effekttarif. Energi Norge mener derfor at det bør innføres muligheter for nettselskaper til å ta tilbake ubenyttede kapasitetsrettigheter hos sluttkunde og at det bør utvikles kriterier for dette. I dag har ikke nettselskapene noen klar hjemmel i energilov med forskrifter til å ensidig trekke tilbake kapasitet som nettkundene har fått tidligere, men ikke benytter lengre. I denne sammenheng kan det derfor være gunstig å se på hvordan petroleumslovforskriften regulerer tilgang til infrastruktur:

Petroleumslovforskriften § 59 gir operatør av oppstrøms gassrørledningsnett anledning til å nekte en tilknyttet kunde adgang når vilkårene for rett til bruk etter bestemmelsen ikke er oppfylt, herunder hvis kunden ikke har et "behørig begrunnet rimelig behov" for å reservere kapasitet i rørledningsnettet, noe som ifølge de generelle merknadene til bestemmelsen skal vurderes "i det enkelte tilfelle". Det følger videre av de generelle merknadene til bestemmelsen at "[n]aturgassforetak og kvalifiserte kunder har ikke rett til adgang til slik kapasitet utover det behovet de har for transport av naturgass". Videre, § 64 gjelder annenhåndsmarkedet for kapasitet og sier eksplisitt at "[n]år den som har rett til bruk av kapasitet i oppstrøms gassrørledningsnett ikke lenger selv har behørig begrunnet rimelig behov for hele eller deler av denne, skal naturgassforetak og kvalifiserte kunder som oppfyller vilkårene i første ledd, ha rett til adgang til denne kapasiteten".

Fraværet av eksplisitt regulering i energiloven med forskrifter av senere kapasitetsendringer står i kontrast til ordningen med fortløpende behovsprøving av tredjeparters "adgang" (i motsetning til tilknytning) til infrastruktur etter petroleumslovforskriften, som er mye tydeligere regulert. Dette taler etter vårt syn i retning av at lov- eller forskriftsendringer er nødvendige for å innføre et tilsvarende regime for kraftnettet vårt.

Den nye hjemmelen i NEM-forskriften for å tilknytte nettkunder på vilkår er en frivillig ordning, og er ment som et alternativ til at nettkunden finansierer tilknytninger eller kapasitetsøkninger i nettet gjennom anleggsbidrag. Dersom nettkunden i motsatt fall faktisk har finansiert en tilknytning eller kapasitetsøkning gjennom anleggsbidrag etter forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsramme for nettvirksomheten og tariffen ("kontrollforskriften"), fremstår det samtidig lite rimelig om kapasiteten nettkunden har vært med på å finansiere senere ensidig trekkes tilbake av nettselskapet, uten at et slikt inngrep har klar hjemmel i energiloven med forskrifter.

Legge til rette for mer energieffektivisering

Energieffektivisering er med på å redusere behovet for nettinvesteringer dermed bidra til raskere nettilknytning for andre kunder i nettkøen. Selv om mange energieffektiviseringstiltak er økonomisk lønnsomme er det ulike barrierer. Energi Norge ønsker en ambisjonsøkning med en nasjonal målsetting om 15 TWh Enøk i 2030.

Eier-leietaker-problematikk utgjør en vesentlig barriere. Vi foreslår:

- Skattefradrag: Ved utleie får utleier i dag skattefradrag for vedlikeholdskostnader, men ikke for opprustning. Her foreslår vi å gi skattefradrag for energieffektiviseringstiltak.
- Styrke Energimerkeordningen (EMO) for bygg. Vi mener departementet må sørge for fortlgang i innføringen av en revidert energimerkeordning og anbefaler en styrking av energimerkeordningens posisjon (synliggjøring i bygget, ved leieavtaler, markedsføring).
- Utrede minimumskrav for utleiebygg. Storbritannia har hatt dettesiden 2018. Et tilsvarende krav i Norge vil kunne ha effekt på energiytelsen i utleiebygg. Vi anbefaler at dette utredes..
- Strammere TEK: TEK kunne stilt strengere krav om energifleksibel oppvarming/vannbåren varme. Det ble omsider bestemt nye energiregler til TEK17 i fjor. Dessverre ble ikke foreslåtte innskjerpelser om energifleksibel oppvarming tatt inn i reglene.
- Offentlige krav: Det offentlige bør energieffektivisere egne bygg og stille minimumskrav til bygg som leies inn av det offentlige.

3. Øke investeringsinsentiver for nett

Utvalget mener at dagens reguleringsmodell for nettselskaper er godt egnet for å ivareta formålet om en effektiv utnyttelse av og utvikling av nettet. Samtidig sier utvalget at RME må ha fokus på en kontinuerlig videreutvikling av modellen for å sørge for at den i tilstrekkelig grad er tilpasset utviklingen i bransjen og samfunnets behov.

Energi Norge vil understreke viktigheten av utvalgets utsagn om at det er nødvendig med kontinuerlig videreutvikling av den økonomiske reguleringen av nettselskaper slik at modellen i tilstrekkelig grad er tilpasset utvikling i bransjen og samfunnet behov. Energi Norge vil minne om at nettselskapene og samfunnet for øvrig, i dag står midt oppe i en ekstraordinær situasjon. Nettet er fullt mange steder i landet og store nettinvesteringer er nødvendig for at vi skal lykkes med en elektrifisering av samfunnet, bidra til økt grønn verdiskaping og for å lykkes med å nå klimamålene. Dette er bakgrunnen for at det pågår en diskusjon blant Energi Norge sine medlemmer om hvorvidt dagens økonomiske regulering av nettselskapene har et for stort fokus på kostnadseffektivitet, og for lite fokus på tempo i nettutvikling. Energi Norge erkjenner at den økonomiske reguleringen er kompleks og endringer av denne krever grundige utredninger da det kan være vanskelig å forutse

konsekvenser av foreslåtte endringer. Samtidig mener Energi Norge, gitt dagens enorme behov for nettinvesteringer, at det er nødvendig å vurdere hvordan regulering kan videreutvikles og at RME gis tilstrekkelig ressurser til et slikt arbeid.

Energi Norge er positive til utvalgets anbefaling om at nettselskapene gis kostnadsdekning for tidlig utredning av nye nettanlegg i regional- og transmisjonsnettet for å redusere gapet i ledetider mellom nett og forbruk. Vi legger til grunn, slik som utvalget, at kostnader til tidlig utredninger senere inngår i et evt. anleggsbidrag dersom nettanlegget blir realisert.

Energi Norge mener imidlertid at det er nødvendig å vurdere flere tiltak for å gi nettselskapene bedre investeringsinsentiver. Viktige forslag som er oppe til diskusjon blant nettselskap er bl.a.:

- "Anlegg under utførelse" bør inngå i inntektsrammen. I dag inngår ikke "anlegg under utførelse" i kostnadsgrunnlaget i inntektsrammen. Anlegget blir først inkludert i reguleringen når anlegget idriftsettes, noe som medfører at nettselskaper kan ha kostnader opptil flere år uten at de får inntekter for dette. Ved å inkludere anlegg under utførelse vil man få inntekter fra anleggene på et tidligere tidspunkt, noe som vil være positivt for prosjektets nåverdi.
- Investeringsstillegget i den økonomiske reguleringen bør videreutvikles. Investeringsstillegget i dagens regulering innebærer at selskapene får dekket avskrivninger og rimelig avkastning (RMEs referanserente) på investeringer de to første årene før investeringer blir en del av kostnadsgrunnlaget for inntektsrammen. En økt rente utover RMEs referanserente på investeringer de to første årene før investeringene blir en del av kostnadsgrunnlaget for inntektsrammen vil bidra til ytterligere styrking av investeringsinsentivene. Investeringsstillegget er selskapsspesifikt og skaper ingen omfordelingsvirkning mellom nettselskapene. Investeringsstillegget kommer kun som et tillegg i tillatt inntekt. Dette innebærer at RME står "friere" til å bestemme hvordan investeringsstillegget skal beregnes. For å forsterke investeringsinsentivene ytterligere i forhold til dagens modell er det også fullt mulig å tenke seg at investeringsstillegget kan være høyere enn kun dekning av avskrivning og avkastning på investeringer de to første årene. For eksempel kan dagens investeringsstillegg multipliseres med x , hvor x er større enn 1.
- RMEs referanserente skal gi rimelig avkastning over tid på investert kapital for et gjennomsnittlig effektivt nettselskap. Referanserenten er beregnet ved bruk av WACC-modell (Weighted Average Cost of Capital). I 2019 endret RME den nøytrale realrenten (risikofri rente i WACC-modell) fra 2,5 til 1,5 prosent. Begrunnelsen for å bruke en fast nøytral realrente på 2,5 prosent i 2013, var at dette ville gi økt stabilitet og forutsigbarhet for investorer, noe som vil tiltrekke seg kapital i en tid med stort behov for investeringer og fornyelse av nettet. Med tanke på den situasjonen nettselskapene nå står i, med nettopp stort behov for investeringer og fornyelse av nettet, kan det argumenteres for en økning av den risikofrie renten i WACC til 2,5 prosent.
- Vurdere muligheter for bedre skatteinsentiver for å stimulere til pro-aktive nettinvesteringer. Det foreslås at saldosats for gruppe g i skatteloven heves fra 5 % til 14%

som tilsvarer den sats som i dag benyttes for skip, fartøyer mv. Dette flytter skattefradraget frem i tid og bidra til å styrke likviditeten og soliditeten til selskapene. Det kan være aktuelt å se på om det kan etableres en friinntekstordning etter modell fra norsk sokkel der man øker verdien av skattefradraget de første årene, for eksempel kan det innføres en friinntekt på 50 % fordelt på rater på 12,5% over fire år.

4. Bygge nett i forkant av bestilling

Flere organisasjoner har foreslått at Siva skal få i oppgave å utvikle et knippe gode industritomter som kan egne seg for kraftintensiv industri, bestille nettkapasitet til disse og slik forskuttere kunderollen overfor nettselskapene. Dette kan bidra til å redusere risiko betydelig for bedrifter som vurderer å etablere ny kraftintensiv industri i Norge. Strømnettutvalget har ikke anbefalt dette forslaget. Energi Norge mener fremdeles at det er behov for å utvikle et knippe velegnede lokasjoner for kraftintensiv industrog at Norge står i fare for å miste muligheter innen kraftintensiv industri. Vi mener derfor at det i oppfølgingen av Strømnettutvalgets arbeid må pekes på virkemidler som kan løse dette, uten at disse forskutteringene må betales av eksisterende kunder.

5. Tydeligere kriterier for tildeling av kapasitet – bedre køordning

Nettkapasitet vil være et knapphetsgode i mange år fremover. Energi Norge mener derfor at kriterier for hvilke aktører som kan prioriteres i køen blir viktig. Vi deler utvalget syn om at nettselskapenes bør ha felles retningslinjer for reservasjon av kapasitet og for køordning.

Operasjonalisering av "først i tid" og videreutvikling av modenheitskriterier

I dag benytter nettselskapene egne kriterier, selv om "først til mølla", også kalt "først i tid, best i rett", er utbredt praksis. Vi er også enig med utvalget i at hva som er "først i tid" kan være uklart i praksis og at dette bør konkretiseres. Utvalget viser til at Energi Norges bransjenorm for tilknytning er et godt utgangspunkt for felles retningslinjer. Vi gjør imidlertid oppmerksom på at bransjenormen gir få føringer på hvordan reservasjon og håndtering av køordning skal håndteres rent praktisk. Vi mener det er hensiktsmessig å utvikle bransjenormen videre og gjerne ta utgangspunkt i modenheitskriterier som er utviklet av nettselskaper. Det er flere problemstillinger bransjen selv kan utvikle i samarbeid bl.a. modenheitskriterier og operasjonalisering av "først i tid".

Alminnelig forsyning, alminnelig forbruk mm

Det er en kundegruppe som går utenfor tilknytningskøen, "alminnelig forsyning". Energi Norge mener derfor det er viktig at det utvikles nasjonale kriterier for hvilke kundetyper som inngår i kategorien alminnelig forsyning. Samtidig virker det som det er en uklart hva som inngår i alminnelig forbruk og vanlig forbruk og vi etterspør enhetlige definisjoner av disse begrepene.

Prioritering mellom ulike typer forbrukskunder

Energi Norge mener at en eventuell prioritering mellom ulike forbrukskunder må foretas på politisk nivå og ikke av nettselskapene. Mange har pekt på et behov for å prioritere mellom ulike typer forbruk når nett er et knapphetsgode, men få har vært villige til å peke på hvilke objektive kriterier som da skulle ligge til grunn. Noen peker på at aktivitetens samfunnsmessige nytte, målt på indikatorer som verdiskapning, sysselsetning og miljøhensyn kan være slike kriterier. Andre igjen mener at det vil være vanskelig, for ikke å snakke om umulig, å foreta en prioritering mellom ulike

forbrukerkunder, selv om det på politisk nivå søkes å beslutte kriterier med den hensikt å gjøre det enkelt for nettselskapene å vurdere, sortere og rangere etter kriteriene. En mulig løsning kan være å lage en negativ liste, dvs. hvilke forbrukerkunder skal *ikke* prioriteres.

Energi Norge viser for øvrig til Stortingsvedtak i forbindelse med [Stortingets behandling](#) av tilleggsmeldingen til energimeldingen: "*Stortinget ber regjeringen, i etterkant av at Strømnettutvalget kommer med sine anbefalinger i juni 2022, vurdere og fremme forslag som sørger for at NVE gjennom forskrifter prioriterer hvem som får tilknytning til og uttak fra nettet av større nye forbrukere og komme tilbake til Stortinget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2023.*"

Reservasjonsavgift

Utvalget anser det ikke som hensiktsmessig å innføre et nytt prissignal for å reserve kapasitet i fremtidig nett, utover der kunden allerede må betale gjennom anleggsbidrag og betaling for nettutredning. Energi Norge er uenig i dette, og mener det er viktig å innføre et reservasjonsgebyr for kunder som står i kø.

Avtale om nettutredninger skjer i tidlig fase, før kunden nødvendigvis vet hvor mye kapasitet den faktisk har behov for og hvor det kan være hensiktsmessig å etablere seg. I de tilfeller hvor effektbehovet gjør at det ikke er driftsmessig forsvarlig med en nettilknytning for forbruksanlegget grunnet begrensninger i regional- eller transmisjonsnett, vil det ta lang tid før nettselskapet kan gi et forpliktende tilbud om anleggsbidrag. Dette fordi konsesjon må både søkes, høres og innvilges parallelt med grovprosjektering av tilhørende nettanlegg og potensielle tiltak i overliggende nett før endelig trase og plassering av transformator er avklart. Kunden som står i kø, har ikke forpliktet seg til noe i denne tidsperioden og kan derfor trekke sin forespørsel uten at det får noen økonomiske konsekvenser. Så lenge det er gratis å stå i kø utgjør det heller ingen kostnad for kunden å be om mer kapasitet enn den egentlig trenger, samt å stille seg i kø flere steder.

Energi Norge mener det bør utredes hvordan prisen på reservasjonsavgiften skal fastsettes. En mulighet er at reservasjonsavgiften settes lik leddet for "abonnert effekt" dersom dette innføres i tariffen for større kunder. Energi Norge mener det kan synes hensiktsmessig at reservasjonsavgiften starter fra det tidspunktet kunden formelt reserverer kapasitet (ut fra et overordnet og uforpliktende kostnadsanslag) til kunden enten går videre med eller trekker sin forespørsel, dvs. perioden mellom utført nettutredning og frem til forpliktende anleggsbidrag. Ved avtale, kan innbetalt reservasjonsavgift trekkes fra anleggsbidraget. Dette gjør at det kun er de som har reservert kapasitet, men som ikke velger å bruke den, som får en ekstra kostnad ved reservasjon.

6. Et velfungerende entreprenørmarked er nødvendig for å klare energiomstillingen

Samtidig med at vi skal bruke dagens nett mer effektiv gjennom ulike tiltak som å ta i bruk fleksibilitet og ny teknologi, kommer vi ikke utenom at vi skal bygge mye nytt nett. Mange nettselskap melder at de skal doble sin anleggskapital de nærmeste 8 – 10 årene. Vi ser samtidig at investeringene i nett flater ut, og sågar har blitt redusert det siste året. Energientreprenørene melder om nedgang i aktivitet, både innen nybygg og rehabilitering. Situasjonen er for svært mange

energientreprenører i dag kritisk. Flere melder også om ledig kapasitet – nå og i nær framtid. Noe av forklaringen ligger i at det er kø hos både NVE og hos Statnett. Det er behov for tiltak som raskt kan bidra til å korte ned ledetidene for konsesjonsbehandling. Dette vil bidra til å opprettholde kompetansen hos energientreprenørene, og til et velfungerende entreprenørmarked. Om ikke oppdragsmengde og aktivitet tar seg opp vil tallet på lærlinger tilknyttet energientreprenørene gå ned i kommende år, noe som vil være svært uheldig for elektrifiseringen av Norge. Uten et velfungerende entreprenørmarked vil vi ikke klare å nå våre fornybar-mål eller opprettholde en samfunnsøkonomisk bærekraftig beredskap.

7. Anleggsbidragsordningen bør forenkles

Energi Norge mener at anleggsbidrag er viktig for samfunnsøkonomisk optimal utvikling av nettet pga. dets iboende pris- og lokaliseringssignal. Samtidig mener vi at dagens utforming av ordningen er for kompleks, for ressurskrevende og for lite forutsigbar både for nettselskap og kunder.

Utvalget foreslår at det forpliktende tilbudet for tilknytning i transmisjons- og regionalnett bør gjøres enklere enn i dag, både mht. beregning av kostnadsgrunnlag og forholdsmessige andeler. Isolert sett ser Energi Norge at en forenkling i beregningen av et forpliktende tilbud kan være positivt, da det kan spare nettselskapene for ressurser i arbeidet med tilbudet og kunden får et tidligere tilbud. I den sammenheng er det også viktig at det forpliktende tilbudet har en tidsfrist slik at kunden ikke opptar unødig lang tid i nettkøen.

Energi Norge mener imidlertid at en forenkling av beregning av tilbud om anleggsbidrag må sees i sammenheng med kravene til etterberegning. En mer sjablongmessig beregning av tilbud kan føre til en større risiko for avvik i forhold til de faktiske kostnadene i etterberegningen som nettselskapene skal foreta. Spesielt for større tilknytningsaker kan det være vanskelig å gi et sjablongmessig beregnet tidlig tilbud om anleggsbidrag. Dette grunnet lange ledetider i prosjektutvikling og konsesjonsbehandling samtidig som det er stor usikkerhet knyttet til bl.a. pris på materiell, areal og trasevalg mm. Det kan derfor stilles spørsmål ved hvorvidt den foreslåtte anbefaling om tidlig tilbud om anleggsbidrag vil få en effekt mht ledetider, siden nettselskapene vil søke å gjøre et så nøyaktig tilbud som mulig for å unngå risiko for avvik ift etterberegningen. Vi mener derfor at, hvis forenklet beregning av et forpliktende tidlig tilbud om anleggsbidrag innføres, bør det vurderes å heve grensen for etterberegning.

Energi Norge mener at hvordan dagens utforming av anleggsbidragsordningen kan forenkles bør utredes videre. En slik vurdering bør inkludere hvorvidt en forenkling av anleggsbidrag også bør gjennomføres i lokalt distribusjonsnett. Argumenter som taler for dette, er at mindre kunder ikke har behov for lokaliseringssignalet som ligger til grunn for korrekt anleggsbidragsberegning. Slike kunder har ofte ikke mulighet til å lokalisere seg andre steder. Denne typen kunder utgjør samtidig den store massen for nettselskapene og nøyaktige og komplekse anleggsbidrag beregninger beslaglegger således mye ressurser hos nettselskapene. I lokalt distribusjonsnett er det utstrakt bruk av rammeavtaler på innkjøp av materiale og entreprenørtjenester noe som gjør det mer egnet for standardsatser og forenklet anleggsbidragsberegninger.

8. Økt digitalisering og digital samhandling mellom alle aktører i kraftsystemet.

Utvalget påpeker at digitalisering er avgjørende for å planlegge, bygge og saksbehandle raskere, dette støtter Energi Norge. Digitalisering og økt digital samhandling vil være avgjørende for å utnytte kapasiteten i eksisterende nett. Ved å gripe denne muligheten vil det det også kunne bidra til at dagens nett utnyttes bedre. Dette kan bidra til raskere tilknytning enn å bygge nytt nett, selv om det ikke vil kunne erstatte nytt nett.

Det vil være avgjørende at vi sikrer den digitale utviklingen videre og sørger for reell digital samhandling mellom alle aktører i kraftsystemet. For eksempel er implementering av SOGL og KORRR viktig og bør prioriteres. Samtidig er det viktig at slike prosesser rundt implementeringen skjer gjennom en stegvis tilnærming med uthenting av deler underveis. Det er mye data som i dag ikke deles mellom aktørene på en digital måte og flere av disse er relativt begrensede datamengder som raskt vil kunne bidra til bedring.

Gjennom samarbeidet DIGIN jobber bransjen allerede med operasjonalisering av flere av tiltakene nevnt av utvalget:

- Digitalisering av tilknytningsprosessen og kapasitetskart.
- Digital operasjonalisering av tilknytning på vilkår i drift.
- Grunnlag for bedre utnyttelse av nettet.

Energi Norge mener:

- Digitalisering er ikke en selvstendig prosess, men griper inn i de fleste forslagene.
- Det er viktig i den videre oppfølgingen av meldingen at alle aktørene i bransjen insentiveres til digital samhandling. Se f.eks. utvalgets forslag om at felles digitaliseringsprosjekter kan tas over FoU-rammen.
- Den videre prosessen med digitalisering og samhandling i bransjen må gjennomføres stykkevis, med gevinstrealisering underveis, og jevnlig justeringer basert på behov og erfaringer i tett dialog med kunder og andre aktører i kraftsystemet.
- Arbeidet som i dag gjøres i DIGIN og det RME ledete arbeidet med Digital samhandling bør samles i en permanent form fra januar 2023, med et klart mandat og forpliktende deltakelse fra TSO, større DSOer og NVE.

9. Antall budområder i det fysiske kraftmarkedet

I det fysiske kraftmarkedet er det ønskelig med et markedsdesign som gir gode prissignaler, både for å utnytte strømproduksjonen og strømmettet godt og for å sikre forsyningssikkerhet. Utvalget ser det som hensiktsmessig at Statnett utreder flere budområder, innenfor dagens regelverk og at virkningene for markedet bør inngå i vurderingene.

I det finansielle kraftmarked, eller fremtidsmarkedet for strøm, handles det strømderivater for de neste dagene, ukene, månedene, kvartalene og årene. Markedet legger til rette for at strømprodusenter og strømforbrukere kan sikre strømprisen, redusere risiko og skape forutsigbarhet. I disse markedene har en tidligere kunne bruke systemprisen som en referansepris

for strømderivatene, da budområdene i Norden var relativt likt priset. Siden 2021 har budområdene utviklet seg i en retning av store prisforskjeller. Dermed mister systemprisen og systemprisderivatene mye av sin verdi, og aktørene har blitt i større grad avhengig av å sikre seg mot områdeprisene og områdeprisderivater (såkalte EPAD-kontrakter). Med fem budområder i Norge har dette skapt utfordringer for likviditeten i handelen av disse områdeprisderivatene.

Det er dermed en tydelig avveining mellom få eller mange budområder. Effektive prissignaler er viktige for driften av strømmettet og strømproduksjonen, mens gode prissikringsmuligheter er sentrale for investeringer i strømproduksjon, i industri og er viktige for risikoaverse strømforbrukere, privatpersoner eller bedrifter. En transparent prisdannelse på organiserte markedsplasser gir alle tilgang til verdifull informasjon om markedets prisforventninger og kan anses som et viktig samfunnsgode, spesielt i en tid hvor Norge skal elektrifisere samfunnet, bygge ut fornybar strømproduksjon og legge til rette for mer forutsigbare strømpriser for kundene.

Energi Norge mener man må anerkjenne den betydningen det fysiske kraftsystemet har for det finansielle markedets funksjon og tillegge dette større vekt i vurderinger av investeringer. Samtidig må vi søke endringer i designet av det finansielle markedet slik at det kan fungere bedre med de fysiske begrensningene vi opererer i. I alle høve er vi enige med utvalget i at det ikke må foretas endringer uten foregående utredninger som søker å balansere begge hensyn, og da med utgangspunkt i de reguleringene som begrenser endringer i budområdeinndelingen.

Om Energi Norge

Energi Norge er en landsomfattende interesse- og arbeidsgiverorganisasjon, som representerer selskapene som produserer, transporterer, bygger og leverer fornybar energi i Norge. Energi Norges cirka 300 medlemsbedrifter står for nesten all kraftproduksjonen i Norge og sørger for daglige leveranser til cirka 90 % av landets strøm- og nettkunder.

Vennlig hilsen

Energi Norge

Kristin H. Lind

Direktør Nett og kraftsystem

Elena Bråten

Næringspolitisk rådgiver